

KAMUYA MAL OLMUŞ KİŞİ KAVRAMI

The Concept Of Public Figure

L. Mũjde KURT*

ÖZET

Kamuya mal olmuş kişilerin kişilik haklarına yapılan müdahaleler özel kişilerden farklı biçimde ele alınır. Basın yoluyla kişilik hakkına müdahale edilen kişinin kamuya mal olmuş bir kişi olması, kamunun bilgi almakta üstün bir yararı söz konusu olduğunda, müdahaleyi hukuka uygun hale getirebilir. Kamuya mal olmuş kişiler, toplumsal hayatın çeşitli alanlarında öne çıkarak toplumun ilgisini üzerlerinde toplayan ve haklarında bilgi edinmek bakımından toplumun meşru bir menfaatinin bulunduğu kişilerdir. Kamuya mal olmuş kişi kavramı dar anlamıyla buldukları mevki, yerine getirdikleri görevler veya faaliyetleri ile toplumun ilgisini sürekli olarak üzerlerinde toplayan kişileri ifade eder. Geniş anlamda kamuya mal olmuş kişi kavramı ise, münferit, sıra dışı bir olayla bağlantısı dolayısıyla toplumun ilgisini geçici olarak üzerlerinde toplayan kişileri de kapsamına alır. Kişinin kamuya mal olması, onun bu yöndeki iradesi ile gerçekleşebileceği gibi, tamamen iradesi dışında da gerçekleşebilir. Kamuya mal olma, yer ve zaman bakımından göreceli bir kavram olup, kişinin kişilik haklarına müdahale edildiği yer ve zamanda bu niteliği taşıyıp taşımadığı belirleyicidir. **Anahtar sözcükler:** Kamuya mal olmuş kişi, özel kişi, kamunun bilgi alma hakkı, kişilik haklarının korunması, üstün kamu yararı

ABSTRACT

The infringements of the personality of public figures are handled differently from those involving private persons. The superior interest of public on being informed can justify the infringements of the personality of public figures by the press. Public figures are the people who attract public's attention by standing out in social life and about whom the public has a reasonable interest to get information. The concept of public figure, in the strict sense, designates those who are constantly in the public eye because of their status, functions or activities. However, this concept, in a broad sense,

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

includes also those who attract the attention of the society with their connection with a single, extraordinary event. A person can become a public figure on a voluntary or involuntary basis. The concept of public figure is relative in terms of place and time. The determinant factor for identifying that a person is accepted as public figure is his/her qualifying the necessary conditions at the time and place of the infringement of personality. **Keywords:** Public figure, private person, public's right to information, protection of personality rights, superior public interest.

GİRİŞ

Andy Warhol'un yıllar önce söylediği “*Bir gün herkes on beş dakikalığına ünlü olacak*” sözü bugün adeta gerçek oldu. Medyanın bir kişiyi öne çıkarıp günün konusu haline getirme gücü şaşırtıcı bir boyut kazanmış durumda. Kişiler medyada toplumun ilgisini çekecek faaliyetleri ve özellikleri nedeniyle yer almakta; medyada yer aldıkça da toplumun kişiye ilgisi artmaktadır. Basının kamuoyunun sağlıklı oluşumuna hizmet etme görevi çerçevesinde toplumun sürekli veya geçici olarak ilgisini çeken kişiler hakkında haber, eleştiri, resim yayımlaması bu kişilerin kişilik haklarına müdahale sorununu da beraberinde getirmektedir.

TMK. m. 24 hükmü, kişilik haklarına hukuka aykırı müdahalede bulunulan kişinin hâkimden korunma talep edebileceğini belirttiikten sonra, müdahalenin hukuka aykırı kabul edilemeyeceği durumlar arasında üstün nitelikte kamusal yararın müdahaleyi haklı kılmaması da saymıştır. Özellikle basın yoluyla kişilik haklarının ihlâlinde, ihlâlin hukuka aykırılığını ortadan kaldıran sebep, toplumun haber almaktaki yararı biçimindeki “üstün kamu yararı” olarak karşımıza çıkmaktadır. Basında haber, eleştiri konusu yapılan, izni alınmadan resmi yayımlanan kişi kamuya mal olmuş bir kişi ise, toplumun haber almakta üstün yararı bulunduğu kabul edilebildiği ölçüde bu husus kişinin kişilik haklarına müdahaleyi hukuka uygun hale getirebilmektedir¹.

Kişinin kamuya mal olmuş bir kişi mi, yoksa sıradan (özel/anonim) bir kişi² mi olduğu meselesi, kişinin kendisine yöneltilen eleştirilere ne ölçüde katlanmak zorunda olduğunun, özel yaşam alanına hangi ölçüde müdahale edilebileceğinin, resminin basında izni alınmadan yayımlanıp

¹ Teitler, s. 32; Bianchi della Porta, s. 509; Hausheer/Aebi-Müller, N. 12.32; Riemer, § 13 N. 380; Tandoğan, s. 33; Kılıçoğlu, s. 244-245; Şen, s. 237; Reisoğlu, s. 305; Kara-Kılıçarslan, s. 109; Acabey, s. 28; Oğuzman/Seliçi/Oktyay-Özdemir, s. 212 vd.; Dural/Öğüz, s. 139; Serozan, s. 473 vd.; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 388.

² Sıradan(özel/anonim) kişiler; görev, mevki veya faaliyetleri nedeniyle toplumda öne çıkmış olmayan, toplumun dikkatinin sürekli veya geçici olarak üzerlerinde toplanmadığı kişilerdir. Werly, N. 1; Lévy, s. 181; Kara-Kılıçarslan, s. 113.

yayımlanamayacağına tespitinde de büyük önem arz etmektedir. Zira kamuya mal olmuş kişilerin, sıradan kişilere nazaran, eleştirilere daha fazla katlanmak zorunda oldukları, özel alanlarının kapsamının daha dar olduğu ve haber verme amacıyla sınırlı olarak resimlerinin izinleri olmadan da yayımlanabileceği yargı kararlarında³ ve doktrinde⁴ kabul edilmektedir. Öte yandan, kamuya mal olmuş kişilerin unutulma hakkından yararlanmaları da sıradan kişilere nazaran oldukça güçtür⁵.

Bu çalışmada, özellikle kişilik hakkının korunmasıyla ilgili bazı meselelerde anahtar kavram niteliğinde olan kamuya mal olmuş kişi kavramını incelemeye çalışacağız.

I. Kamuya Mal Olmuş Kişilerin Tanımlanması

Kamuya mal olmuş kişi kavramını ifade etmek üzere çeşitli ifadeler kullanılmaktadır. Örneğin, “modern tarihin/günün tarihinin⁶ kişileri” (*Person der Zeitgeschichte*)⁷, “kamusal hayatın kişileri” (*Person des öffentlichen Lebens*)⁸, “kamusal kişilikler” (*personnage public*)⁹, “kamuoyunun dikkatini çeken kişiler”¹⁰ ile ifade edilmek istenen kamuya mal olmuş kişilerdir.

A. Mevzuat Bakımından

Kanunlarımızda kamuya mal olmuş kişi kavramına ilişkin doğrudan, açık bir tanım yer almamaktadır. Bununla birlikte, FSEK’te kamuya mal olmuş kişilere ilişkin bir düzenleme bulunmaktadır. FSEK m. 86 f. 2’de tasvir

³ “Kamuya mal olmuş kişilerle karşılaştırıldığında özel kişilere yönelik haberlerin ve eleştirilerin sınırları daha dar olmalıdır.” Yarg. 4. HD., 2014/1928 E., 2014/16600 K., 4.12.2014 T.; Yarg. 4. HD., 2013/12081 E., 2013/17646 K., 13.11.2013 T. “Yargıtay’ın yerleşik uygulamalarında kamuya mal olmuş kişilerin ve siyasetçilerin sert nitelikte dahi olsa eleştiri ve tenkitlere katlanması gerektiği, (...) yayının güncel olduğu, davacının kamuya mal olmuş kişiliği de gözetilerek kamu yararının bulunduğu (...)” Yarg.4. HD., 2015/8396 E., 2016/7668 K., 9.6.2016 T. (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁴ Hausheer/Aebi-Müller, N. 12.137; Deschenaux/Steinauer, § 20 N. 561, 564a; Poncet, . 88; Tandoğan, s. 31; Kılıçoğlu, s. 244 vd.; Şen, s. 238 vd.; Reisoğlu, s. 301; Karabağ-Bulut, s. 1097; Acabey, s. 25; Parlak-Börü, s. 406 vd.; Kara-Kılıçarslan, s. 107; Özel, s. 52; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 179, 212 vd.; Dural/Öğüz, s. 133, 139; Serozan, s. 474; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 388.

⁵ Kişinin internet ortamında yer alan şeref ve itibarını zedeleyen bazı verilerin, bu veriler gerçek olgulara dayansa dahi silinmesini talep etme hakkı olarak ifade edilen unutulma hakkı, toplumun ilgisinin sürekli olarak üzerinde toplayan (mutlak olarak kamuya mal olmuş kişilere) tanınmamaktadır. Buna karşılık, söz konusu hak toplumun ilgisini geçici olarak belirli bir olay nedeniyle üzerinde toplamış kişilere (nispi olarak kamuya mal olmuş kişilere), olay güncelliğini kaybedip bu kişiler tekrar sıradan kişi olduktan sonra tanınabilmektedir. Riemer, § 13 N. 381a. BGE 111 II 209 = JdT 1986 I 600. AYM., Karar Tarihi: 3.3.2016, Başvuru No: 2013/5653.

⁶ Modern tarih/günün tarihi (*Zeitgeschichte*) ile kastedilen, kamunun öğrenmekte menfaatinin bulunduğu politik, sosyal, kültürel, ekonomik hayata ilişkin olguların tamamıdır. Poncet, s. 86; Auberson, s. 21; Teitler, s. 34.

⁷ Morand, s. 51.

⁸ Schweizer, s. 1115.

⁹ Poncet, s. 88.

¹⁰ Kılıçoğlu, s. 233-234. Ancak yazar kamuoyunun dikkatini sürekli olarak çeken – geçici olarak çeken kişiler ayrımında, sadece kamuoyunun dikkatini sürekli olarak çekenlerin kamuya mal olmuş kişi olduğu görüşündedir.

edilenin rızası aranmaksızın resim veya portresinin umuma arz edilebileceği haller arasında “memleketin siyasî ve içtimaî hayatında rol oynayan kimselerin resimleri” (b. 1) ile “günlük hadiselere müteallik resimlerle radyo ve film haberleri”ne (b. 3) yer verilmiştir. Doktrinde de işaret edildiği üzere, FSEK m. 86 f. 2 b. 1’de sözü geçen “ülkenin siyasî veya sosyal hayatında rol oynayan kişiler”, kamuoyunun sürekli biçimde dikkati çeken (kamuya mutlak olarak mal olmuş) kişilerdir. Kamuoyunun dikkatini geçici olarak, belirli bir olay vesilesiyle çeken (kamuya nispi olarak mal olmuş) kişiler ise FSEK m. 86 f. 2 b. 3’te değinilen “günlük olaylara konu olan kişiler” kapsamına girmektedir¹¹.

Türkiye’nin üyesi bulunduğu uluslararası örgütler arasında yer alan Avrupa Konseyi’nin Parlamenterler Meclisi’nin “Özel Yaşama Saygı Hakkı”na ilişkin 26.6.1998 tarihli 1165 no.lu kararının 7. paragrafında da, kamuya mal olmuş kişilere ilişkin oldukça geniş bir tanıma yer verilmiştir. Bu tanıma göre, kamuya mal olmuş kişiler; “kamu görevi yerine getiren ve/veya kamu kaynaklarını kullanan ve daha genel olarak, kamu hayatında politik, ekonomik, sanatsal, sosyal, sportif veya başka biçimde bir rol oynayan tüm kişiler”dir.

B. Doktrin Bakımından

1. Doktrinde Yer Alan Tanımlar

Doktrinde kamuya mal olmuş kişilere ilişkin olarak çeşitli tanımlara rastlanmaktadır. Deschenaux/Steinauer’e göre, kamuya mal olmuş kişi; “faaliyetleri nedeniyle sürekli biçimde modern tarihin parçası olan veya belirli bir olay nedeniyle geçici bir tanınmışlık elde ederek belirli bir süre boyunca gündemde olan kişi”dir¹². Bianchi della Porta’ya göre, kamuya mal olmuş kişi; “toplumda en azından geniş bir insan çevresi tarafından tanınan ve görevi, toplum içindeki yeri veya eylemleri sayesinde başkalarının dikkatini çeken kişi”dir¹³. Auberson’a göre, kamuya mal olmuş kişi; “neden ondan konuşulduğu önem arz etmeksizin, kendisi hakkında konuşulan kişi”dir. Bu durum, bir faaliyetin, bir makamda bulunmanın veya bir olayın, kişinin ilgili çevrede tanınması ve gündemde yer alması ile birleşmesinin sonucudur¹⁴. Teitler’e göre, kamuya mal olmuş kişi; “özel bir görev, faaliyet veya mensup olduğu soy ya da bir olay nedeniyle göz önünde olan ve toplumun ilgisini

¹¹ Kılıçoğlu, s. 244; Parlak-Börü, s. 405 vd; Karabağ-Bulut, s. 1096; Dural/Öğüz, s. 141.

¹² Deschenaux/Steinauer, § 20 N. 561a.

¹³ Bianchi della Porta, s. 511.

¹⁴ Auberson, s. 54. Yazara göre, kamuya mal olma kavramı fiili bir duruma işaret eder. Yalnızca bu kavrama dayanılarak kişilik hakkına müdahalenin hukuka uygun olduğu sonucu çıkartılamaz. Auberson, s. 408.

çeken kişi”dir¹⁵. Tandoğan, kamuya mal olmuş kişileri “ *kamu hayatında önemli bir rol oynayan ve günün meşhurları arasında bulunan şahıslar*” olarak tanımlamaktadır¹⁶. Kılıçoğlu’na göre, kamuoyunun dikkatini çeken (kamuya mal olmuş) kişiler “*belirli olaylar nedeniyle toplumun ilgisini üzerinde toplayan, toplumu meşgul eden ve bu nedenle kendileri hakkında bilgi edinme ihtiyacının olduğu kişiler*”dir¹⁷. Dural/Öğüz’e göre ise, kamuya mal olmuş kişiler; “*kamu hizmeti görerek, kamuyu ilgilendiren eylemlerde bulunarak ya da eserlerini kamuya sunarak kamu hayatına giren kişiler*”dir¹⁸.

Kamuya mal olmuş kişiler tanımlanırken mesele genel olarak gerçek kişiler üzerinden ele alınmaktadır. Bununla birlikte, bazı yazarlar, kanaatimizce haklı olarak, tüzel kişilerin de kamuya mal olmuş kişi haline gelebileceği hususunu vurgulamaktadırlar¹⁹.

2. Mutlak Olarak Kamuya Mal Olmuş Kişiler – Nispî Olarak Kamuya Mal Olmuş Kişiler Ayrımı (Kamuoyunun Sürekli Olarak İlgisini Çekme - Geçici Olarak İlgisini Çekme)

Alman hukukunda ilk olarak Neumann-Duesberg tarafından yapılmış olan kamuya mal olmuş kişilerin, mutlak olarak kamuya mal olanlar ile nispî olarak kamuya mal olanlar olarak ikiye ayrılması anlayışı²⁰, Alman hukukunda²¹ zamanla yerleşmiş; İsviçre²² ve Türk²³ hukuklarında da kabul görmüştür.

¹⁵ Teitler, s. 34.

¹⁶ Tandoğan, s. 31.

¹⁷ Kılıçoğlu, s. 234.

¹⁸ Dural/Öğüz, s. 133.

¹⁹ Kılıçoğlu, kamuya mal olmuş kişinin, gerçek kişi olabileceği gibi, sendika, siyasi parti, spor kulübü, büyük şirket, kamuya yararına çalışan dernek gibi bir tüzel kişi de olabileceğini ifade etmektedir. Kılıçoğlu, s. 234, 253. Poncet de tüzel kişilerin kamuya mal olmuş kişi niteliğinde olabileceğine işaret etmektedir. Yazar, İsviçre Federal Mahkemesi’nin Clup Méditerranée Şirketi (Clup Med) ile ilgili kararına (BGE 95 II 481) değinirken bu şirketin kamuya mal olmuş kişi (public figure) olduğunu belirtmektedir. Poncet, s. 90.

²⁰ Alman Telif Hakları Kanunu’nda “*modern tarih alanına giren resimler*” bakımından görüntülenen kişinin rızası olmaksızın bu resimlerin yayımlanıp sergilenebileceği ifade edilmiştir (§ 23 f. 1 b.1 KUG). Hükümde sözü geçen resimler kamuya mal olmuş kişilere ilişkin resimlerdir. Neumann-Duesberg 1960 yılında yayımlanan bir makalesinde, kamuya mal olmuş kişileri, modern tarihe mutlak olarak ait olan kişiler ile nispî olarak ait olan kişiler olarak ikili bir sınıflandırmaya tâbi tutmuştur. Neumann-Duesberg’e göre, mutlak olarak kamuya mal olan kişiler; toplumun, özel hayatları ve aile hayatlarına ilişkin olmayan, kamusal hayata katılımları ile ilgili her konuda kendileri hakkında haber almakta menfaatinin bulunduğu kişilerdir. Nispî olarak kamuya mal olan kişiler ise, toplumun haklarında bilgi edinmekteki menfaatinin ancak belirli bir olayla bağlantılı olarak mevcut olduğu kişilerdir. Neumann-Duesberg, s.115.

²¹ Götting/Schertz/Seitz, § 1 N. 21; Bartnik, s. 126 vd.

²² Werly, N. 15-16; Teitler, s. 34 vd.; Morand, s. 53 N. 13; Poncet, s. 88.

²³ Kılıçoğlu, s. 234 vd.; Karabağ-Bulut, s. 1097 dn. 80.

Mutlak olarak kamuya mal olan kişiler ile kast edilen, münferit bazı olaylardan bağımsız olarak, toplum içindeki yerleri, makamları veya faaliyetleri nedeniyle sürekli biçimde toplumun ilgisini çeken kişilerdir. Bu kişiler bakımından toplumun ilgisi, sadece bu kişilerin faaliyetlerine değil, kişiliklerine de yönelmiştir. Özellikle, politikacılar, önemli kamu görevlerinde bulunanlar, tanınmış sporcular, tanınmış sanatçılar, tanınmış bilim insanları, kraliyet mensupları, hatta ünlü gangsterler bu kapsamda değerlendirilmektedir²⁴.

Nispi olarak kamuya mal olan kişiler ise, münferit, güncel bir olay nedeniyle sıradan kişilerin arasından sıyrılan ve yalnızca sınırlı bir zaman dilimi boyunca toplumun ilgi alanı içinde kalan kişiler olarak ifade edilmektedir. Bu kişiler sadece belirli bir olayla bağlantılı olarak tanındıklarından, tanınmışlıkları sürekli değil, geçicidir. Örneğin, bir kazanın veya suçun mağduru, faili veya tanığı olan, bir doğa felaketinin mağduru olan, bir yarışmayı kazanan kişiler bu kapsamda değerlendirilmektedir²⁵. Nispi olarak kamuya mal olan kişiler bakımından toplumun ilgisi doğrudan kişinin şahsına değil, onun dâhil olduğu belirli bir olaya yöneliktir. Bu nedenle söz konusu kişiler kamuya mal olmalarına yol açan münferit olay güncelliğini yitirdiğinde, tekrar sıradan kişiler kategorisine dâhil olurlar²⁶.

Bu ayırımın önemi, mutlak olarak kamuya mal olan kişilerin nispi olarak kamuya mal olan kişilere nazaran kişilik haklarına yönelik daha geniş müdahalelere katılmak zorunda olmalarındadır. Örneğin, mutlak olarak kamuya mal olanların özel ve gizli alanları nispi olarak kamuya mal olanlardan daha dardır. Öte yandan, bu kişilere olağandışı, münferit bir olay söz konusu olmaksızın da basında yer verilebilir. Oysa nispi olarak kamuya mal olan kişiler ancak kamuya mal olmalarına neden olan olayın güncelliğini koruduğu zaman süreci ile sınırlı olarak ve bu münferit olay çerçevesinde basın tarafından bir haber konusu yapılabilir ve rızaları aranmaksızın haber amaçlı olarak resimleri yayımlanabilir²⁷.

²⁴ Poncet, s. 86; Rieben, s. 204; Schweizer, s. 1115; Deschenaux/Steinauer, § 20 N. 561a; Hausheer/Aebi-Müller, N. 12.137; Tandoğan, s. 32-33; Kılıçoğlu, s.236 vd., 255; Kara-Kılıçarslan, s. 109; Özel, s. 51. Burada modern tarihin konusunu oluşturan husus belirli bir olay değil, kamuya mal olmuş kişinin kendisidir. Teitler, s. 35.

²⁵ Poncet, s. 86; Rieben, s. 204; Schweizer, s. 1115; Deschenaux/Steinauer, § 20 N. 561a; Tietler, s. 37; Hausheer/Aebi-Müller, N. 12.139; Tandoğan, s. 29; Kara-Kılıçarslan, s. 113. Kılıçoğlu, bu kişilerin kamuoyunun geçici olarak dikkatini çeken bir olaya katılmak suretiyle kamuoyuna mal olmuş kişiler arasına girmeyeceği görüşündedir. Kılıçoğlu, s. 243. Aynı görüşte: Şen, s. 245.

²⁶ Teitler, s. 38-39; Lévy, s. 182.

²⁷ Teitler, s. 38-39; Morand, s. 53 N. 13; Kılıçoğlu, s. 257; Kara-Kılıçarslan, s. 113.

Kamuya mal olmuş kişileri kamuya mutlak olarak mal olanlar ile nispi olarak mal olanlar olarak ikiye ayıran bu sınıflandırma çeşitli açılardan eleştirilmektedir. Bu iki kategori arasındaki sınırların çok net olmadığı, kişinin hangi kategoriye dâhil olduğu konusunda tereddüt edilebileceği ileri sürülmektedir. Ayrıca ikili sınıflandırmanın somut olayın niteliklerini göz önünde bulundurmaksızın kalıplaşmış biçimde şu veya bu kategoriye dâhil edilmeye göre keyfi olarak çok farklı hukukî sonuçlara tâbi tutulma sonucu doğurabileceği ifade edilmektedir²⁸.

Bir görüşe²⁹ göre, mutlak olarak kamuya mal olanlar ile nispi olarak kamuya mal olanlar ayırımından vazgeçilmelidir. Aebi-Müller'e göre, mutlak – nispi kamuya mal olma ayırımı yapmak yerine, bir haberin ilgili kişinin kamusal görevi ile veya kamuyu ilgilendiren bir olay ile doğrudan bağlantılı olup olmadığı incelenmeli; haberin yayımlanmasının caiz olup olmadığına buna göre karar verilmelidir³⁰.

Bazı yazarlar³¹ ise, bu ikili ayırımın zayıf yönleri de bulunduğunu kabul etmekle birlikte, bu ayırımı yine de gerekli görmekteyirler. Bu görüşe göre, ikili ayırımın yapılması, somut olayda toplumun haber almaktaki menfaati ile kişinin kişilik haklarının ihlâl edilmemesindeki menfaatten hangisinin üstün tutulması gerektiği konusundaki değerlendirmenin gerekliliğini ortadan kaldıramaz. Ancak yine de mutlak veya nispi olarak kamuya mal olmuş kişileri birbirinden ayırmaya yarayan kıstaslar kabaca da olsa bir yön tayinine hizmet edeceğinden, bu ayırmadan vazgeçilmemelidir. Kişinin kamuya ne surette mal olduğunu hâkim her somut olayda değerlendirmelidir³².

Alman Federal Mahkemesi AİHM'nin 24.6.2004 tarihli von Hannover kararının ardından kamuya mutlak olarak veya nispi olarak mal olma ayırımını katı bir şablon olarak uygulamaktan³³ vazgeçerek farklı bir koruma anlayışına geçmiştir. Bu koruma anlayışına göre, yapılan yayında kişilik hakkı ihlâli olup

²⁸ Auberson, s. 22; Morand, s. 53 N. 13; Teitler, s. 39. Alman hukukunda: Bartnik, s.128 vd.

²⁹ Aebi-Müller, N. 796; Auberson, s. 24. Egloff ise genel olarak “kamuya mal olmuş kişi” kavramını gereksiz bulmaktadır. Egloff'a göre, kişilik haklarına müdahalenin sınırlandırılması meselesinin çözümü bakımından önemli olan habere konu olan kişinin tanınmış bir kişi olup olmadığı değil, yapılan habere ilişkin kamunun bir menfaatinin bulunup bulunmadığıdır. Bu itibarla, “kamuya mal olmuş kişi” kavramı hukuken başvurulması zorunlu bir kavram olmayıp, herhangi bir sebeple toplumun ilgisinin bir kişiye yönelmiş olmasını ifade eden fiili bir tespitten ibarettir. Egloff, s. 60-61.

³⁰ Aebi-Müller, N. 796.

³¹ Teitler, s. 39-40; Morand, s. 53, N. 15.

³² Teitler, s. 34.

³³ Alman mahkemelerinin, kamunun haber almaktaki menfaati ile bireyin kişilik hakkının korunmasına ilişkin menfaati arasındaki dengeyi tartışmadan, kamuya mutlak surette mal olmuş kişilerin kamuya açık yerlerde çekilen fotoğraflarının izinsiz yayımlanmasının kişilik haklarını ihlâl etmeyeceği yönündeki kararları AİHM tarafından eleştirilmiştir. AİHM'nin Von Hannover-Almanya Davası 24.6.2004 tarihli kararı (Başvuru No. 593207/00) § 74, 75.

olmadığının tespitinde belirleyici ölçüt basında yer alan makale veya fotoğrafın kamuoyunun serbestçe oluşumuna bir katkı sağlayıp sağlamadığı meselesidir. Kamunun haber alma menfaati ile makale veya fotoğrafa konu olan kişinin özel alanının korunmasındaki menfaati arasında hangi menfaatin ağır bastığına ilişkin bir değerlendirme yapılmalıdır. Kişi, ancak yapılan yayında kamunun haber almaktaki menfaati daha ağır basıyorsa, özel alanına yapılan müdahaleye katlanmalıdır³⁴.

İsviçre-Türk hukuklarında da kamuya (mutlak veya nispi olarak) mal olma niteliğinin tek başına kişinin kişilik haklarının ne ölçüde korunması gerektiğini açıklamaya yetmeyeceği, ancak ihtilaf konusu yayının yapılmasında üstün kamu yararı bulunup bulunmadığının tespitinde rol oynayacağı görüşü genel kabul görmektedir³⁵.

3. Kamuoyunun İlgisini İradî Olarak Çekme - İrade Dışı Çekme

Kamuya mal olmuş kişilerin bazılarının tanınmışlığı, onların tanınmaya, şöhrete kavuşmaya yönelik bilinçli davranışlarından, yani tanınma iradelerinden ya da en azından tanınmayı göze almalarından kaynaklanır. Örneğin, sinema veya tiyatro oyuncularını, şarkıcıları, siyasetçileri ve sporcularını tanınmayı, ünlü olmayı hedefledikleri veya en azından mesleklerinde başarılı olmalarının doğal sonucu şöhret olduğu için, tanınmayı göze aldıkları söylenebilir. Buna karşılık, bir kişinin tanınma yönünde hiçbir isteği ve iradesi bulunmadığı halde kamuya mal olması da mümkündür. Örneğin, bir kazanın, doğa felaketinin veya bir suçun mağduru olarak toplumun gündemine gelen bir kişide tanınma iradesi yoktur³⁶.

Yargı İçtihatları Bakımından

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Değerlendirmesi

AİHM, kişilik hakları ihlalleri bakımından kişileri siyasetçiler, siyasetçiler dışındaki kamuya mal olmuş kişiler, sıradan kişiler olarak üçlü bir ayrıma tabii tutmakta; en dar kişilik hakkı korumasından siyasetçilerin, en geniş korumadan ise sıradan kişilerin yararlanacağını ifade etmektedir³⁷. AİHM, Monako prensesi Caroline'in izinsiz çekilmiş fotoğraflarının basında

³⁴ BGH, 6.3.2007-VI ZR 51/06 (NJW 2007, 1977); BGH, 24.6.2008 – VI ZR 156/06 (NJW 2008, 3134). Alman Federal Mahkemesi de AİHM'nin siyasetçiler – toplum hayatının diğer göz önündeki kişileri-sıradan kişiler arasında yaptığı üçlü ayrıma atıf yapmaktadır. Basın yoluyla kişilik haklarının ihlâlinde en zayıf koruma siyasetçilere, en geniş koruma ise sıradan kişilere tanınmaktadır.

³⁵ Bianchi della Porta, s. 512; Teitler, s. 40; Auberson, s. 9; Kılıçoğlu, 255-256; Karabağ-Bulut, s. 1097-1098; Kara-Kılıçarslan, s. 110; Dural/Öğüz, s. 139. Bu yönde: BGE 127 III 481 (488).

³⁶ Morand, s. 54 N. 17; Auberson, s. 17; Teitler, s. 35; Egloff, s. 60; Tandoğan, s. 32; Kılıçoğlu, s. 235.

³⁷ AİHM'nin Gourgenidze-Gürçistan Davası 17.10.2006 tarihli kararı (Başvuru No. 71678/01) § 59.

yayımlanmasının kişilik haklarını ihlâl ettiği iddiasıyla yaptığı başvuru üzerine verdiği 24.6.2004 tarihli kararda, kamuya mal olmuş kişi kavramını oldukça dar bir çerçeve ile sınırlandırmıştır³⁸. Mahkeme, bu kararında, kamuya mutlak olarak mal olma (modern tarihin “kesin” kişisi olma) tanımının, prenses Caroline gibi resmî görevi olmayan, yalnızca bir kraliyet ailesine mensup olması nedeniyle kamuoyunun ve basın ilgisini çeken “özel” kişiler bakımından geçerli olmadığını belirtmiştir. Şu halde Mahkeme bu kararı ile kamuya mal olmuş kişi kavramına resmî görev yapan kişilerle sınırlı olan, çok dar bir anlam vermiş, prensesi sıradan (özel/anonim) kişi olarak nitelendirmiştir³⁹. Bu karar, sonucu itibariyle değilse de, kamuya mal olmuş kişileri kamusal bir görev yerine getiren kişiler ile sınırlaması bakımından doktrinde, kanaatimizce de haklı olarak, eleştirilere maruz kalmıştır⁴⁰.

Monako prensesi Caroline ve eşi prens Ernst August von Hannover’ın fotoğraflarının izinsiz olarak Alman basınında yayımlanması ile ilgili olarak AİHM’ye yaptıkları bir diğer başvuruda, AİHM, Monako prensesini kamuya mal olmuş kişi olarak kabul etmeyen önceki kararına bu bakımdan yöneltilen eleştirileri dikkate almıştır. AİHM 7.2.2012 tarihli bu kararında, prenses ve prensin, yürüttükleri resmi bir görevin bulunup bulunmadığından bağımsız olarak, itiraz götürmeyen tanınmışlık düzeylerini dikkate alındığında sıradan (özel/anonim) kişiler değil, kamuya mal olmuş kişiler olduklarına hükmetmiştir⁴¹.

AİHM bir başka kararında⁴² siyasetçilerin, haklarında yapılan eleştirilere, sıradan vatandaşlara nazaran daha büyük bir hoşgörü göstermek zorunda olduklarını belirtmiş; aynı hususun kamuya mal olmuş diğer kişiler için de geçerli olduğunu ifade etmiştir. Mahkeme, bu kararında, kamuya mal olmuş kişilerin sadece siyasetçilerden ibaret olmadığına işaret ederek, kamuya mal

³⁸ AİHM’nin Von Hannover-Almanya Davası 24.6.2004 tarihli kararı (Başvuru No. 593207/00) § 72-75. AİHM bu kararında Alman yargı içtihatlarında kamuya mutlak olarak mal olan kişilerin kişilik haklarının ancak sınırlı ölçüde korunduğuna işaret etmiştir. AİHM bu nedenle sadece resmî bir görev ifa eden siyasetçiler söz konusu olduğunda bu tanımlanın anlaşılabilir olacağını ifade etmiştir. AİHM, ayrıca, bir hukuk devletinde kişinin nerede, ne zaman üçüncü kişilerin müdahalesine maruz kalabileceği bir alanda olduğunu bilmesi gerektiğine işaret ederek, kamuya mutlak olarak – nispi olarak mal olma ayrımının açık ve belirgin olması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, prensesin Alman mahkemelerinin yaptığı gibi kamuya mutlak olarak mal olmuş kişi olarak değerlendirilse dahi, sadece bu sınıflandırmaya dâhil olmanın özel hayatına müdahaleyi haklı kılmak için yeterli olmadığına hükmetmiştir.

³⁹ Bu konuda bkz. Werly, N. 18; Auberson, s. 24; Werro/Schmidlin, s. 214 vd.; Bondallaz, s. 147 dn. 729; Karabağ-Bulut, s. 1107.

⁴⁰ Poncet, s. 88; Auberson, s. 407; Karabağ-Bulut, s. 1107.

⁴¹ AİHM’nin Von Hannover-Almanya Davası 7.2.2012 tarihli kararı (Başvuru No.40660/08 ve 60641/08) § 120.

⁴² AİHM’nin Kydonis-Yunanistan Davası 2.4.2009 tarihli kararı (Başvuru No. 24444/07) § 31.

olmuş kişileri “*eylemleriyle veya buldukları mevki ile kamu arenası alanına dâhil olan kişiler*” olarak oldukça geniş bir biçimde tanımlamıştır.

2. İsviçre Federal Mahkemesi’nin Değerlendirmesi

İsviçre Federal Mahkemesi, ilk olarak⁴³, Minelli kararı olarak bilinen kararında, kamuya mutlak olarak mal olan kişi ile nispi olarak mal olan kişi kavramlarını açıkça tanımlamıştır. Mahkeme bu kararında, kamuya mutlak olarak mal olan kişileri; “*mevkileri, görevleri, yetenekleri veya faaliyetleri nedeniyle toplumun gözü önünde olan, kişiliklerine ve kamusal hayata katılmalarına ilişkin olarak meşru bir bilgilenme menfaatinin bulunduğu politikacı, önemli devlet görevlisi, tanınmış sporcu, bilim insanı veya sanatçı gibi kişiler*” olarak tanımlamıştır. Mahkemeye göre kamuya nispi olarak mal olan kişiler ise, “*sadece belirli, olağandışı bir olay nedeniyle ve bu olayla bağlantılı olarak kendilerine ilişkin meşru bir bilgi edinme ihtiyacı duyulan kişiler*”dir⁴⁴. Ancak İsviçre Federal Mahkemesi mutlak tanınmışlık - nispi tanınmışlık biçimindeki bu ikili sınıflandırmanın gerçek hayatın çeşitliliği karşısında yeterli olmadığını ifade ederek bu iki kategori arasında kalan ara bir kategorinin de bulunabileceğini belirtmiştir. Mahkeme’ye göre bu ara kategoride toplumun tüm katmanlarında tanınmadığı için mutlak olarak kamuya mal olmuş kişi sayılmayan, ancak kendi sosyal ve meslekî çevresinde yaygın tanınmışlığı bulunduğu için de nispi olarak kamuya mal olmanın ötesine geçen kişiler yer almaktadır. Bu ara kategorideki kişiler hakkında bilgi almakta somut olayın şartlarına göre kamunun menfaati olabilir. Bu bakımdan basın zaman zaman münferit bir sebep olmaksızın da bu kişilerin meslekî faaliyetleri ile ilişkilendirdiği durumları haber, eleştiri konusu yapabilir⁴⁵.

3. Anayasa Mahkemesi’nin ve Yargıtay’ın Değerlendirmeleri

Anayasa Mahkemesi, basın yoluyla kişilik haklarına müdahale edilmesi durumunda, kamuya mal olmuş kişiler ile sade vatandaşları birbirinden ayırarak değerlendirme yapmak gerektiğini, kamuya mal olmuş kişilerin sade

⁴³ İsviçre Federal Mahkemesi, daha önceki kararlarında, kamuya mal olmuş kişileri, “*toplumun ilgisini üzerinde toplayan kişiler*” olarak tanımlamıştır. Mahkeme, nispi olarak tanınan kişilerin de bu kapsamda değerlendirilebileceğini ve somut olaydaki menfaatler dengesinin bu kişilere ilişkin haber yapılmasını veya isimlerinin açıklanmasını haklı kılabileceğini de belirtmiştir. BGE 126 III 305 (307); BGE 127 I 145 (161).

⁴⁴ BGE 127 III 481 (489) = JdT 2002 I 426.

⁴⁵ BGE 127 III 481 (489-490) = JdT 2002 I 426. Kişilik haklarının basın yoluyla ihlali gerekçesiyle açılan bu davada davacı konumunda olan Ludwig Minelli eski bir gazeteci, hali hazırda meslekî çevresinde tanınan bir avukat olup, ara sıra güncel olayları yorumlamak üzere radyo ve televizyon programlarına da katılan bir kişidir. Mahkeme toplumun tüm katmanlarında değilse de kendi meslekî çevresinde tanınmış bir kişi olan Minelli’nin toplumda tanınmışlığının mutlak tanınmışlık ile nispi tanınmışlık arasında bir noktada olduğunu, ara kategoriye dâhil olduğunu ifade etmiştir. Karar hakkında bkz. Werro, s. 52.

vatandaşa nazaran eleştirilere ve özel hayatına yapılan müdahalelere daha fazla katlanmak zorunda olduğunu belirtmektedir⁴⁶. Anayasa Mahkemesi'nin kararlarında, kamuya mal olmuş kişiler "*kamu tarafından tanınan bireyler*" veya "*kamusal şahıs ya da siyasi kişilik olarak kamusal alanda hareket eden bireyler*" olarak tanımlanmaktadır⁴⁷.

Yargıtay kararlarında da kamuya mal olmuş kişilerin özellikle siyasetçilerin kendilerine yöneltilen eleştirilere bu eleştiriler sert nitelikte dahi olsa katlanmaları gerektiği belirtilmektedir⁴⁸. Yargıtay kamuya mal olmuş kişi kavramına sadece toplumun ilgisini üzerinde sürekli olarak toplayan kişileri kapsayacak dar bir anlam vermektedir. Yüksek Mahkeme'miz, Alman ve İsviçre Yüksek Mahkemelerinden farklı olarak, kamuya mal olmuş kişileri, kamuya mutlak olarak mal olanlar ile nispi olarak mal olanlar biçiminde ikiye ayırmamaktadır. Bu ikili ayırmada kamuya nispi olarak mal olduğu kabul edilebilecek, sadece münferit bir olay nedeniyle kamuoyunun dikkatini geçici olarak çeken ve haber konusu yapılan kişileri, sıradan (özel) kişi olarak nitelendirmekte ve bu kişilerin, (dar anlamda) kamuya mal olan kişilere nazaran daha geniş bir kişilik hakkı korumasından faydalanacağını kabul etmektedir⁴⁹. Şu halde Yargıtay, son tahlilde, kamuya nispi olarak mal olan

⁴⁶ Anayasa Mahkemesi "*Kamuya mal olmuş kişilerin özellikle siyasetçilerin ve gazetecilerin şöhreti söz konusu olduğunda toplumun bu kişilerle ilgili olarak haber alma hakkı da dikkate alınarak daha fazla eleştiriye tahammül etmeleri gerektiğini*" ifade etmektedir. AYM, Karar Tarihi: 23.1.2014, Başvuru No: 2013/2602, § 49. "*(...) Siyasetçiler ve kamuoyunca tanınan kişiler gördükleri işlev nedeniyle daha fazla eleştiriye katlanmak durumundadırlar. Bu nedenle siyasetçilerin veya kamusal yetki kullanan görevlilerin sade vatandaşlara göre eleştiriye daha açık olmaları kaçınılmazdır.*" AYM, Karar Tarihi: 16.7.2014, Başvuru No: 2012/1184, § 45.

⁴⁷ "*İfade özgürlüğü ve özel hayatın korunması arasındaki dengede hedef alınan kişinin rol ve fonksiyonu ve haber röportaj ve/veya fotoğrafa konu faaliyetin niteliği önemli bir kriter oluşturmaktadır. Burada normal bireyler ile kamusal şahıs ya da siyasi kişilik olarak kamusal alanda hareket eden bireyleri ayırmak yerinde olur. Kamu tarafından tanınmayan bir kişi özel hayat hakkına ilişkin özel bir korumadan yararlanmayı talep edebilirken, kamu tarafından tanınan bireyler için böyle bir şey söz konusu değildir. (...) Mesela resmi bir görev yerine getiren siyasi kişilikler hakkında demokratik toplumdaki bir tartışmaya katkı sunabilecek olaylardan bahseden bir röportajı, böyle bir görev yerine getirmeyen bir kişinin özel hayatıyla ilgili detaylar üzerine yapılan bir röportajla bir tutulamaz.*" AYM, Karar Tarihi: 10.12.2014, Başvuru No: 2014/18803, § 24. (R.G. Tarih-Sayı: 21/2/2015-29274).

⁴⁸ "*Davacının bir dönem Türkiye'nin siyasetine büyük oranda etki etmiş ve kamuya mal olmuş bir kişi olduğu, Yargıtay'ın yerleşik uygulamalarında kamuya mal olmuş kişilerin ve siyasetçilerin sert nitelikte dahi olsa eleştiri ve tenkitlere katlanması gerektiği (...)*" Yarg. 4. HD., 2015/8396 E., 2016/7668 K., 9.6.2016 T. "*Kamuya mal olmuş kişilerle karşılaştırıldığında özel kişilere yönelik eleştirilerin sınırları daha dardır. Diğer yandan davacı bürokrat olarak eleştiri ağır dahi olsa eleştirilere olağandan daha fazla katlanabilmelidir.*" Yarg. 4. HD., 2014/1846 E., 2014/16594 K., 4.12.2014 T. (<https://emsal.yargitay.gov.tr>).

⁴⁹ "*Dava konusu haberin, ... gazetesinin 17/05/2010 tarihli nüshasının 3. sayfasında "Boşanma davasında fotoğraf misillemesi" başlığı ile yayınlandığı, haberin, bir kadın ve bir erkeğin yan yana çekilmiş bir fotoğrafı ile bir kadının yüzü açık bir şekilde sadece vücudunun bir kısmının mozaiklenerek yatakta çekilmiş görüntüsü eşliğinde, verildiği anlaşılmaktadır. (...) Kamuya mal olmuş kişilerle karşılaştırıldığında özel kişilere yönelik haberlerin ve eleştirilerin sınırları daha dar olmalıdır.*" Yarg. 4. HD., 2013/12081 E., 2013/17646 K., 13.11.2013 T. (<https://emsal.yargitay.gov.tr>).

kişilerin kamuya mutlak olarak mal olan kişilere nazaran daha geniş biçimde kişilik hakkı korunmasından faydalanacağını kabul eden Alman ve İsviçre uygulamalarından çok farklı bir sonuca da ulaşmamaktadır.

C. Görüşlerin Değerlendirilmesi ve Görüşümüz

Kamuya mal olmuş kişilere ilişkin gerek doktrinde, gerekse de yargı kararlarında yapılan tanımlamalar topluca değerlendirildiğinde öne çıkan esaslar, bu kişilerin toplumda öne çıkmış, sivrilmiş, kendisinden olumlu veya olumsuz biçimde söz ettiren kişiler oldukları ve toplumun bu kişiler hakkında kamuya mal oldukları hususla bağlantılı olarak bilgi edinmekte menfaatinin bulunduğudur. Şu halde, kamuya mal olmuş kişiler; toplum hayatının (siyasî, sosyal, ekonomik, kültürel, sanatsal, bilimsel vb.) çeşitli alanlarında öne çıkarak toplumun ilgisini üzerlerinde toplayan ve haklarında bilgi edinmek bakımından toplumun meşru bir menfaatinin bulunduğu kişiler olarak tanımlanabilir. AİHM'nin yukarıda değindiğimiz 24.6.2004 tarihli ilk von Hannover kararında ortaya koyduğu kamuya mal olmuş kişileri sadece resmî görev yapanlar ile sınırlandırma anlayışına katılmıyoruz. Zira bu anlayış hayat gerçekleri ile örtüşmemektedir. Öte yandan, resmî görev yapan kişiler dışındaki kişiler bakımından da toplumun haber almakta meşru menfaati bulunabileceği açıktır. Nitekim AİHM de, yukarıda değindiğimiz üzere, bu içtihadından dönmüştür⁵⁰.

Kamuya mal olmuş kişi kavramı, doktrinde ve yargı uygulamalarında daha ziyade gerçek kişiler bakımından kullanılmaktadır. Bununla birlikte, tüzel kişilerin kamuya mal olamayacaklarına ilişkin haklı bir gerekçe göremediğimizden, tüzel kişilerin de kamuya mal olabileceği görüşüne katılıyoruz. Örneğin, toplum hayatında öne çıkmış olan bir siyasî partinin, sendikanın, şirketin, derneğin vb. işleyişindeki aksaklıkların basında eleştirilmesinde kamu yararı bulunabilir. Bu bakımdan, toplumun dikkatini üzerinde toplayan bu tür tüzel kişilerin sıradan tüzel kişilere nazaran eleştirilere daha fazla müsamaha göstermeleri gerektiği sonucuna da varılabilir.

Kamuya mal olmuş kişi kavramı, dar anlamı ile ele alındığında, önemli bir mevkide bulunma, önemli bir kamusal görev yerine getirme, kendi meslek dalında popüler olma, dikkat çeken faaliyetlerde bulunma gibi nedenlerden ötürü toplum hayatında öne çıkan ve toplumun ilgisini sürekli olarak çeken kişileri ifade eder. Bununla birlikte, kavram geniş olarak ele alındığında, münferit, sıra dışı bir olay nedeniyle toplumun ilgisinin üzerlerinde geçici

⁵⁰ Bkz. yukarıda I. C. 1.

olarak toplandığı kişileri de kapsamına alır. Şu halde, bir kişi süreklilik arz eden bir biçimde kamuya mal olabileceği gibi, sırf münferit, alışılmadık bir olay nedeniyle, bu olayın güncelliğini koruduğu zaman süreci ile sınırlı olarak tümüyle geçici biçimde de kamuya mal olabilir.

Kamuya mal olmuş kişilerin, kamuya mutlak olarak mal olanlar ile nispi olarak mal olanlar olarak ikiye ayrılmasının basının kişi hakkında yaptığı yayında üstün kamu yararı bulunup bulunmadığı sonucuna varmak için tek başına yeterli olmadığı, ancak yine de ana hatları ile bir sınıflandırma yapılması bakımından yararlı olduğu görüşüne katılıyoruz. Zira toplumun bilgi edinme menfaati bazen bir kişinin hem doğrudan kendisine (şahsiyetine), hem de faaliyetlerine, bazen de sadece kişinin içinde bulunduğu olaya ilişkin olabilmektedir. Kanaatimizce, bu ayırım, ister kamuya mutlak olarak mal olma – nispi olarak mal olma adı altında yapılsın, ister bu adlandırmalar kullanılsın, yapılan yayında üstün kamu yararı bulunup bulunmadığının tespitinde yol göstericidir.

Toplumun ilgisini sürekli olarak üzerinde toplayan siyasetçi, önemli kamu görevlisi, tanınmış şarkıcı, oyuncu, sporcu vb. kişilerin şahsiyetleri hakkında bilgi sahibi olmakta, münferit bir olaydan bağımsız olarak da bu kişilerin toplum ile ilişkilerinde toplum için önemli olan özelliklerini tanımakta toplumun meşru bir menfaati vardır. Örneğin, kamusal görev yerine getiren bir kişinin dürüst olup olmadığının, sözünde durup durmadığının, yolsuzluğa bulaşıp bulaşmadığının toplum tarafından bilinmesi veya kamusal bir görev yerine getirmemekle birlikte toplum yaşamında öne çıkmış, ünlü bir kişinin toplumsal meselelerde duyarlı olup olmadığının, kanunlara uyup uymadığının, yardımsever olup olmadığının toplum tarafından öğrenilmesi önemlidir. Zira toplum, bu kıstaslara göre bir siyasetçiye oy verir, bir oyuncunun filmini izler, bir sporcuyu takip eder. Yine bu kıstaslara göre bu kişileri alkışlar, onlara sevgi, saygı gösterir, itibar eder, bu kişilerin gösterdiği yönde hareket eder, onların kanaat önderliğini kabul eder veya tam tersi yönde bir tutum alır. Buna karşılık, bir kişinin (örneğin, sıra dışı bir cinayetin faili olma, piyangoda büyük ikramiyeyi kazanma gibi) münferit bir olay ile dikkatleri üzerinde toplaması da mümkündür. Burada toplumun öğrenmekte menfaati olan olgu olayın kendisidir, olaya konu kişinin şahsiyeti, karakter özellikleri değildir. Bu kişinin adının veya resminin izni olmadan da yayımlanması, olayın haber haline getirilmesi üstün kamu yararı ile açıklanabilir. Bu kişilerin özel hayatına ilişkin olarak bilgilerin ancak münferit, somut olaya ışık tuttuğu ölçüde öğrenilmesinde kamunun bilgi edinmekte meşru bir menfaati olabilir. Örneğin, gündemde olan bir katilin geçmişinde de psikolojik açıdan sorunlu hareketler sergileyen bir kişi olduğu veya uzun yıllardır madde bağımlısı bir kişi olduğu bilgisinin verilmesinde

durum budur. Buna karşılık, toplumun meşru ilgisi münferit bir olayın kendisine iken, olayla bağlantı olmaksızın, olaya konu olan kişinin şahsiyetine ilişkin detaylar verilmesi halinde haberde üstün kamu yararı bulunmayacaktır.

Görüldüğü üzere, toplumun bilgi edinme menfaatinin hem kişinin kişiliğine, hem de faaliyetlerine mi, yoksa sadece toplumda kişiyi öne çıkaran belirli olaya mı ilişkin olduğunu tespit edebilmek kişilik haklarına müdahalenin sınırlarının tespiti meselesinde önemlidir. Bununla birlikte, bu sınıflandırma her somut olayda olayın tüm özelliklerinin dikkate alınarak ihtilâf konusu yayında kamunun haber alma menfaatinin mi, yoksa yayına konu olan kişinin kişilik haklarının ihlâl edilmemesine ilişkin menfaatinin mi ağır bastığının ayrıca değerlendirilmesi gerekliliğini ortadan kaldırmamaktadır. Özetle, kamuya mal olmuş kişileri, kamuya mutlak/sürekli olarak mal olanlar ile nispi/geçici olarak mal olanlar olarak ikiye ayrılmasının somut olayda kamunun bilgi almakta üstün bir yararı bulunup bulunmadığını tespitinde tek başına bir sonuca vardiymayacağı, ancak yol gösterici olacağı görüşündeyiz.

II. Kamuya Mal Olma Kavramının Göreceliliği

Kamuya mal olma kavramı, göreceli (nispi) bir kavramdır. Hâkimin her somut olayda olayın özelliklerine göre kişinin kamuya mal olmuş kişi olup olmadığını takdir etmesi gerekir (TMK. m. 4). Bir kişinin kamuya mal olmuş kişi olup olmadığı, öncelikle “yer” bakımından görecelidir. Bazı kişiler belirli bir bölgede, bazıları belirli bir ülkede, bazıları ise tüm dünyada kamuya mal olmuş kişidir⁵¹. Örneğin, bir köy muhtarı köyünde, Sezen Aksu Türkiye’de, Madonna ise tüm dünyada kamuya mal olmuş kişi konumundadır.

Kişilik hakkına yönelik saldırı teşkil eden fiil (örneğin, haber, eleştiri, kişinin resminin yayımlanması) hangi topluluk nezdinde cereyan etmişse, söz konusu kişinin o topluluk bakımından kamuya mal olmuş, tanınmış kişi olup olmadığı araştırılmalıdır⁵². Örneğin, küçük bir ilçenin futbol takımında

⁵¹ Auberson, s. 19. Bondallaz, kamuya mal olan kişinin tüm toplumda tanınmasının zorunlu olmadığına, belirli bir meslekî veya sosyal çevrede tanınmışlığın da yeterli olabileceğine işaret etmektedir. Bondallaz, N. 479 dn. 729. Neumann-Duesberg’e göre, kamuya mal olmuş kişiler belli bir topluluğun gözü önündeki merak uyandıran kişilerdir. Ancak kişi hakkında bilgi alma ihtiyacı duyan bu topluluğun, bütün ülke olması gerekmez; bu topluluk bir şehirden veya bir köyden ibaret de olabilir. Neumann-Duesberg, s. 114.

⁵² Auberson, haklı olarak, bir kişinin kişilik hakkına saldırı niteliği taşıyan ifadeler küçük bir gruba yöneltilmişse, bu kişinin o grup bakımından tanınmış bir kişi olup olmadığını tespit edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Örneğin, bir hukuk fakültesi profesörü, ulusal bir dergide yapılan yayın bakımından toplumun ilgisini çekecek münferit olağandışı bir olaya konu olmadıkça, kamuya mal olmuş bir kişi değildir. Oysa aynı profesör fakültedeki öğrenci dergisinde yayımlanan bir eleştiri bakımından kamuya mal olmuş kişidir. Zira o fakültede genel bir tanınmışlığı vardır. Auberson, s. 19 ve oradaki dipnot 53.

oynayan kişi o ilçe bakımından kamuya mutlak olarak mal olmuş kişi iken, ülke çapında ele alındığında sıradan (anonim) bir kişidir. Bu itibarla, ilçenin yerel gazetesinde veya yerel televizyonunda bu futbolcunun eşini aldatması ve evlilik dışı çocuk sahibi olması gibi özel hayatına ilişkin bir haber, haberin ulaştığı topluluk bakımından o kişinin kamuya mutlak olarak mal olmuş bir kişi olduğu göz önünde tutularak değerlendirmeye tâbi tutulmalıdır. Oysa aynı haber ulusal bir gazete veya televizyonda yer aldığı anda bu kişi sıradan (anonim) kişi olarak ele alınmalıdır. Ancak bu futbolcu fevkalade bir olaya konu olursa, örneğin bir cinayetin faili olursa, kişiliği bakımından değil, bu münferit olay bakımından tüm toplumun ilgisini çeker hale gelebilir. Bu durumda bu kişi kamuya nispi olarak mal olmuş kişi olarak ulusal basında da haber konusu yapılabilir.

Kişinin kamuya mal olması “zaman” bakımından da görecelidir. Dün kamuya mal olmuş kabul edilen kişi, bugün öyle kabul edilmeyebilir. Bugün kamuya mal olmuş sayılan kişi, yarın bu vasfı yitirebilir. Örneğin bugün çok şöhretli bir sinema oyuncusu olan kişi, seneler içinde unutulabilir; bugün gündemin baş aktörü olan bir azılı katil, birkaç sene içinde nerdeyse hiç hatırlanmayabilir. Önemli olan kişinin kişilik haklarına müdahale edildiği (örneğin, özel hayatına ilişkin haber yapıldığı, resmi izinsiz yayımlandığı) anda kamuya mal olmuş kişi niteliğine sahip olup olmadığıdır⁵³.

Nihayet, kişinin kamuya mal olması, ancak bir ilişkiler örgüsü ve bütünlük içinde değerlendirilebilir. Bu kavram kişinin toplumun ilgisini çekip çekememesine bağlıdır. Bir hanedanın bir üyesi tanınmış, göz önünde bir kişi olduğu halde, bir başka üyesi hiçbir zaman tanınmış bir kişi haline gelmemiş olabilir⁵⁴.

III. Kamuya Mal Olmuş Kişilerin Sınıflandırılması

Kamuya mal olmuş kişiler, dar anlamda ele alındığında, yalnız toplumun ilgisini sürekli olarak üzerlerinde toplayan, toplum hayatında önce çıkmış (kamuya mutlak olarak mal olmuş) kişileri ifade eder⁵⁵. Bununla birlikte, toplumun ilgisine mazhar olan sadece bu kişiler değildir. Kişiler, bazı güncel, sıra dışı olaylarla bağlantılı olarak da toplumun dikkatini çekebilir. Bu bakımdan kamuya mal olma kavramı geniş anlamıyla toplumun dikkatini geçici olarak güncel bir olay nedeniyle üzerinde toplayan (kamuya nispi olarak mal olan) kişileri de kapsar⁵⁶.

⁵³ Poncet, s. 86; Auberson, s. 19; Bartnik, s. 134; Tandoğan, s. 33.

⁵⁴ Poncet, s. 86.

⁵⁵ Auberson, s. 46.

⁵⁶ Schweizer, s.1115; Hausheer/Aebi Müller, N. 12.139; Bianchi della Porta, s. 511; Tandoğan, s. 29, 32-33; Kara-Kılıçarslan, s. 113.

A. Toplumun İlgisini Sürekli Olarak Çeken Kişiler

Kamuya mutlak olarak mal olan kişiler, toplumun ilgisini sürekli olarak üzerlerinde toplayan kişilerdir. Buradaki süreklilikten kasıt toplumun kişiye ilgisinin ilelebet sürecek olması değildir. Toplumun münferit bir olaydan ötürü bir kişiye gösterdiği noktasal ilgiyi aşan, tümüyle geçici nitelik arz etmeyen bir ilgidir. Kişinin kişilik hakkına müdahale gerçekleştiği an itibariyle önemli kamusal görev yürüten veya meşhur bir kişi olup olmadığı esastır⁵⁷.

Bir kişinin hangi surette kamuya mutlak surette mal olabileceği bakımından sınırlı sayım yapmak mümkün değildir. Aşağıda kişinin toplumun ilgisini sürekli biçimde üzerinde toplamasına yol açan başlıca durumlar ele alınmıştır:

1. Önemli Kamusal Görev Yerine Getiren Kişiler

Önemli bir kamusal görevi yerine getiren kişiler, esas itibariyle, görevlerinde devlet otoritesini ve dolaylı olarak da vatandaşları temsil eden veya temsil etmeye aday olan kişilerdir. Bu kişiler halkın onlara duyduğu güveni hak etmek zorundadırlar. Onların görevlerini layığı ile yerine getirebilecek vasıflara sahip olup olmadıklarını ve görevlerini lâığı ile yürütüp yürütmediklerini bilmekte toplumun sürekli bir menfaati bulunduğu için, kamuya mutlak olarak mal oldukları kabul edilmektedir⁵⁸. Örneğin, devlet başkanları, yürütme, yasama, yargı organlarının üyeleri, siyasetçiler⁵⁹, önemli mevkilerdeki memurlar⁶⁰, yüksek rütbeli askerler bu kapsamda değerlendirilebilir⁶¹. Bu kişileri kamuya mal eden toplumdaki tanınmışlıkları,

⁵⁷ Bianchi della Porta, s. 511; Auberson, s. 19; Tandoğan, s. 33.

⁵⁸ “Belirli meslek ve kariyer sahibi olanlar özel hayatlarına daha fazla özen göstermek ve eleştirilere katlanmak zorunda oldukları gibi, tanınmış, kamuya mal olmuş kişilerin de davranışlarını, yaşayış tarzlarını halkın bilmesinde yarar bulunmaktadır. Toplum bu sayede yöneticileri, siyasi kişiliği bulunanları tanıyacak ve ileride ona göre davranacaktır.” Yarg. 4. HD., 2000/12917 E., 2001/ 4011 K., 19.4.2001 T. (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁵⁹ Ancak siyasetle uğraşan her kişinin de kamuya mutlak surette mal olduğu söylenemez. Örneğin, bir partinin ilçe örgütünde görevli bir kişi, bir başka surette toplum hayatında öne çıkmış olmadıkça, ancak o ilçe bakımından dikkatleri üzerinde toplayan bir kişidir. Bu bakımdan, ülke genelinde ele alındığında, bu kişi özel (anonim) kişidir ve ancak sıra dışı, münferit bir olayla (örneğin, bir yolsuzluğa karışmakla) dikkatleri çekerse kamuya nispi anlamda mal olmuş bir kişi olarak değerlendirilebilir. Siyasetçilerin, somut olayın şartlarına göre, kamuya mutlak veya nispi olarak mal olmuş kişi biçiminde değerlendirilebileceği konusunda bkz. Auberson, s. 34.

⁶⁰ Yerel gazetede yayımlanan eleştiri bakımından, eleştiri konusu ilçe kaymakamının kamuya mal olmuş kişi olduğuna ilişkin olarak: Yarg. 4. HD., 2013/15796 E., 2014/9663 K., 11.6.2014 T. (<https://emsal.yargitay.gov.tr>).

⁶¹ Deschenaux/Steinauer, § 20 N. 561a; Bianchi della Porta, s. 511; Hausheer/Aebi-Müller, N. 12.137; Poncet, s. 86; Schweizer, s. 1115; Tandoğan, s. 31-32; Kılıçoğlu, s. 236; Oğuzman/Seliçi/Okuyay-Özdemir, s. 212-213.

şöhretleri değil, kamunun güvenine lâyık olmayı gerektiren önemli görevler yürütmeleridir.

2. Mesleklerindeki Tanınmışlıkları İle Öne Çıkan Kişiler

Bazı kişiler mesleklerinde elde ettikleri çarpıcı başarılar ve/veya popülerlik sayesinde toplum hafızasında yer ederler ve toplumun ilgisini sürekli olarak üzerlerinde toplarlar:

a. Kültür, Sanat veya Gösteri Alanlarında Tanınmış Kişiler

Kültür ve sanat dünyasına ilişkin meslekleri seçen kişiler, esas itibariyle, ürettikleri eserlerle ve yetenekleri ile toplumun dikkatini çekmeyi arzu eden kişilerdir. Bu kişilerden diğer meslektaşlarının arasından sıyrılarak şöhrete kavuşanlar, bu genel tanınmışlıkları nedeniyle kamuya mal olmuş kişi haline gelirler. Örneğin, ünlü sinema veya tiyatro oyuncularını, ünlü şarkıcılar, besteciler, ünlü yazarlar, ressamlar kamuya mal olmuş kişilerdir⁶². Şener Şen, Türkan Şoray, Emel Sayın, Tarkan, Fazıl Say, Orhan Pamuk, Bedri Baykam gibi sanatçılar ulusal düzeyde kamuya mal olmuş kişilerdir. Buna karşılık, örneğin Karadeniz bölgesinde tanınmış bir kişi olan yerel bir sanatçı, ulusal düzeyde kamuya mal olmuş olmasa da, Karadeniz'in yerel bir televizyonunda veya gazetesinde yapılan haber veya yayın bakımından ele alındığında, o bölge açısından kamuya mal olmuş kişi olarak değerlendirilebilir.

Televizyon ve radyo dünyasının ünlü programcı veya sunucuları, internet fenomenleri, moda dünyasındaki ünlü tasarımcı veya mankenler de popüler olmalarına, dikkatlerin üzerlerinde yoğunlaşmasına bağlı olarak kamuya mal olmuş kişi haline gelebilirler⁶³.

b. Spor Alanında Tanınmış Kişiler

Belirli bir süreç boyunca önemli spor karşılaşmalarına veya gösterilerine katılmak ve yüksek düzeyde çok sayıda performans sergilemek suretiyle toplumda ün kazanmış sporcular⁶⁴ da kamuya mal olmuş kişilerdir⁶⁵.

⁶² Auberson, s. 40 vd.; Teitler, s. 36; Deschenaux/Steinauer, § 20 N. 561a; Bianchi della Porta, s. 511; Tandoğan, s. 33; Kılıçoğlu, s. 42; Oğuzman/Seliçi/Oktyay-Özdemir, s. 212-213.

⁶³ Auberson, s. 40 vd.; Hausheer/Aebi-Müller, N. 12.137.

⁶⁴ “Davacının sayılı futbol kulüplerinde futbol oynayan kamuya mal olmuş bir şahsiyet olduğu, (...) davacının meslek ve konumundan dolayı kamusal ilginin bulunduğu ve haberin güncel nitelik taşıdığı anlaşılmaktadır.” Yarg. 4. HD., 2012/17928 E., 2013/16541 K., 28.10.2013 T. (<https://emsal.yargitay.gov.tr>).

⁶⁵ Baddeley, s. 195; Teitler, s. 36; Schweizer, s. 1115; Tandoğan, s. 33; Kılıçoğlu, s. 242; Oğuzman/Seliçi/Oktyay-Özdemir, s. 212-213. Buna karşılık, sadece münferit bir spor yarışmasına katılan kişiler, ancak bu yarışmaya katılmaları nedeniyle kamuya nispi olarak mal olmuş kişi olabilirler. Bu durumda, yarışma ile ilişkilendirilebileceğinden ötürü, adları, önceki performansları gibi kişisel

c. Ekonomi Alanında Tanınmış Kişiler

Ekonomiye yön veren büyük şirketlerin yöneticileri, iş hayatında öne çıkan işadamları, işkadınları toplumun geniş kesiminde tanınmakla kamuya mal olabilirler⁶⁶.

d. Bilim Alanında Tanınmış Kişiler

Bilim insanları toplumda yankı bulan araştırmaları veya buluşları ile ya da aldıkları ödüller ile toplumun tanınan kişileri haline gelebilirler⁶⁷. Örneğin, kimya dalında Nobel ödülü almış olan Prof. Dr. Aziz Sancar kamuya mal olmuş bir bilim insanıdır.

e. Kendi Meslek Alanında Tanınmış Diğer Kişiler

Yukarıda sayılan kategoriler dışında da mesleklerinde öne çıkan bazı kişiler toplum hafızasında yer edebilirler. Örneğin, tanınmış gazeteciler⁶⁸, yazılı veya görsel medyada sıkça yer alan bazı avukatlar, psikologlar, işletmeciler de kamuya mal olabilirler.

3. Sivil Toplum Önderi Olarak Öne Çıkan Kişiler

Dernek⁶⁹, vakıf, sendika⁷⁰, federasyon⁷¹ gibi sivil toplum örgütlerinin yöneticileri, insan hakları veya hayvan hakları savunucuları gibi toplumsal sorumluluk üstlenen kişiler, toplum nazarında etkili oldukları, dikkat çektikleri ölçüde kamuya mal olmuş kişi olarak değerlendirilebilirler.

4. İmtiyazlı Bir Sosyal Tabakaya Mensup Olmaları Nedeniyle Öne Çıkan Kişiler

Kamusal bir görev yerine getirmedikleri veya mesleklerinde üstün bir başarı sergilemedikleri halde bazı kişilerin sırf belirli bir sosyal tabakaya

bilgileri ve yarışma sırasında açığa vurdukları heyecan, öfke, neşe gibi duyguları basında yer alabilir. Baddeley, s. 195.

⁶⁶ Bianchi della Porta, s. 511; Poncet, s. 86; Auberson, s. 44.

⁶⁷ Teitler, s. 36; Morand, s. 51 N. 7; Deschenaux/Steinauer, § 20 N. 561a; Tandoğan, s. 33; Kılıçoğlu, s.2 42.

⁶⁸ Kılıçoğlu, s. 242. Gazetecilerin halka mal olmuş kişiler olduğu yönünde: Yarg. 4. HD., 2013/12534 E., 2014/6820 K., 29.4.2014 T.; Yarg. 4. HD. 2012/19132 E., 2013/17086 K., 6.11.2013 T. (<https://emsal.yargitay.gov.tr>).

⁶⁹ “Gazeteciler Cemiyeti Başkanı olan ve yürüttüğü görev sebebiyle kamuya mal olmuş katılanın, cemiyet üyesi bir gazeteciye karşı eylem ve işlemlerinin başkanı olduğu cemiyetin bilgilendirilmesi hakkı kapsamında kamuoyuna sunulmasında kamu yararı ve toplumsal ilgi bulunduğu (...)” Yarg. 12. CD., 2013/29180 E., 2014/16647 K., 7.7.2014 T. (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁷⁰ “Davacı sendika konfederasyonu genel başkanı olup herkesçe bilinen ve tanınan bir kişidir. (...) kamuya mal olmuş kişilerin de davranışlarını, yaşayış tarzlarını halkın bilmesinde yarar bulunmaktadır.” Yarg. 4. HD., 2000/12917 E., 2001/ 4011 K., 19.4.2001 T. (Kazancı Bilişim-İçtihat Bilgi Bankası).

⁷¹ “Türkiye Futbol Federasyonu başkanı olan davacının, (...) sıfatından dolayı kendisine görevi ile ilgili eleştirilerde bulunulmuştur. Kamuya mal olmuş görevlere talip olunurken bu tür eleştirilere de açık olunması gereklidir.” Yarg. 4. HD., 2012/17164 E., 2013/16193 K., 10.10.2013 T. (<https://emsal.yargitay.gov.tr>).

mensup olmaları nedeniyle toplumun dikkatini üzerlerinde toplamaları da mümkündür⁷². Örneğin, İngiliz veya Monako kraliyet aileleri tüm dünyada, Osmanlı hanedanının bazı öne çıkan üyeleri ise ülkemizde toplumun dikkatini çekmektedir. Keza, gelir düzeyi yüksek ve kendi aralarında sosyalleşen kişilerden oluşan cemiyet hayatında yer alan bazı kişilerin de popülerlikleri ölçüsünde kamuya mal oldukları söylenebilir.

5. Toplumun Olumsuz Duygularını Üzerinde Toplayarak Toplumsal Hafızaya Kazınan Kişiler

Kamuya mal olan kişilerin, toplumun sevgi, saygı, gıpta gibi olumlu duygularla dikkatini yönelttiği kişiler olmaları zorunlu değildir. Bazı suçlular toplumun olumsuz duygularını üzerlerine çekerek de kamuoyunun dikkatini çekebilirler. Suçlular, kural olarak, sadece işledikleri münferit suç nedeniyle toplum gündeminde yer alacaklarından, kamuya nispi olarak mal olmuş kişi olabilirler. Bununla birlikte, bazı suçlular, işledikleri suçların ağırlığı veya şaşırtıcılığı nedeniyle toplumun olumsuz duygularını üzerlerinde toplayıp, dikkatini sürekli biçimde çekebilirler. Örneğin, bazı seri katiller, soykırım suçu işlemiş kişiler, gangsterler bu çerçevede kamuya mal olabilirler⁷³.

B. Toplumun İlgisini Geçici Olarak Çeken Kişiler

Bazı kişiler, kural olarak, sıradan (anonim) kişi kategorisine dâhil oldukları halde, toplumun ilgisini çekecek bir özellik arz eden, güncel, sıra dışı münferit bir olay nedeniyle bu kategoriden geçici olarak çıkıp kamuya mal olmuş kişiler arasına girerler. Kamuya nispi olarak mal olan bu kişiler, olay güncelliğini koruduğu süreç boyunca kamuoyunun gözü önünde olurlar; olay güncelliğini yitirince tekrar sıradan kişiler arasında dönerler. Örneğin, sıra dışı bir kazanın veya alışılmadık biçimde işlenmiş bir suçun faili⁷⁴ veya mağduru ya da tanığı olan, toplumun ilgisini çeken bir yarışmaya katılan, piyangodan ödül kazanan, bir doğa felaketinin mağduru olan kişiler kamuoyunun dikkatini geçici olarak üzerlerinde toplayabilirler. Keza, günün konusu olan bir kuruluşun yöneticisi konumunda bulunan, gündemdeki bir konu ile ilgili dikkat çekici bir eylemde bulunan⁷⁵ bir kişi de bu kapsamda

⁷² Auberson, s. 45-46; Bianchi della Porta, s. 511; Tandoğan, s. 33; Karabağ-Bulut, s. 1108.

⁷³ Teitler, s. 36; Morand, s. 51 n. 7; Poncet, s. 86; Auberson, s. 46 vd.; Tandoğan, s. 32-33; Kılıçoğlu, s. 242.

⁷⁴ JdT 1985 I 98 (101).

⁷⁵ Zürih Kanton Mahkemesi, otele Arap müşterilerin girmesini yasaklayan otel sahibinin "nispi olarak kamuya mal olmuş bir kişi" olduğuna ve fotoğrafının basında yayımlanmasına katlanması gerektiğine hükmetmiştir. Mahkeme kişinin bu kapsamda ele alınmasına gerekçe olarak da o sırada yürürlüğe girmiş olan ırkçılığın önlemeye ilişkin bir kanununun kamuoyunda geniş tartışmalara yol açması nedeniyle otele giriş yasağının güncel ve kamunun öğrenmekte menfaatinin bulunduğu bir olay olmasını göstermiştir. ZR 1998 132-133. Karar hakkında bkz. Teitler, s. 39-40.

değerlendirilebilir⁷⁶. Bu kişilere ilişkin olarak toplumun bilgi alma ihtiyacı, hem zaman yönünden, hem de konu yönünden sınırlıdır⁷⁷. Kişinin kamuya geçici bir süre ile mal olmasına yol açacak münferit olayın belirsiz sayıda kişinin ilgisine sunulmayı haklı kılacak önemde olması gerekir⁷⁸. Bir olayın bu önemde olup olmadığı Basın Kanunu ve ilgili mevzuata göre tespit edilecek basın kuralları çerçevesinde yapılacak objektif bir değerlendirme ile tespit edilmelidir.

C. Kamuya Mal Olmuş Kişilerin Yakınlarının Durumu

Kamuya mal olmuş bir kişinin eşi, çocukları, annesi, babası, kardeşi gibi yakınlarının sırf bu yakınlık nedeniyle kamuya mal olup olmayacakları üzerinde de durulmalıdır. Bir görüşe⁷⁹ göre, mutlak olarak kamuya mal olan kişilerin yakınları, kamuya nispi olarak mal olmuş kişilerdir. Bir başka görüşe⁸⁰ göre, kamuya mal olmuş kişilerin yakınlarının, kendi mesleki, sanatsal vb. faaliyetleri ile kamuya mal olmuş kişi olmaları veya sadece kamuya mal olmuş kişi ile bağlantıları nedeniyle kamuya mal olmuş kişi olmaları ya da özel (anonim) kişi niteliğinde olmaları mümkündür. Bir diğer görüşe göre⁸¹ ise, kamuya mutlak olarak mal olmuş bir kişi ile yakını olan kişi arasındaki kişisel veya profesyonel bir bağ, bu kişiyi nispi olarak kamuya mal olmuş kişi saymak için yeterli değildir. Kamuya mutlak olarak mal olan kişinin yakını, ya kendisi bizzat kamuya mutlak olarak mal olmuş bir kişidir ya da sıradan (anonim) bir kişidir. Yargıtay ise bir kararında kamuya mal olmuş kişinin kamuoyunda bu bağlantı nedeniyle tanınan yakınının sıradan bireylerden ayrık düşünülmesi gerektiğini ifade etmiştir⁸².

⁷⁶ Poncet, s. 86; Deschenaux/Steinauer, § 20 N. 561a; Morand, s. 51; Auberson, s. 48; Schweizer, s.1115.

⁷⁷ Toplumun sadece olay güncelliğini koruduğu sürece ve kişinin kamuoyunun ilgisini çekmesine neden olan münferit olay çerçevesinde bilgi edinmekte menfaati vardır. Teitler, s. 37; Kılıçoğlu, s. 257-258; Özel, s. 52.

⁷⁸ Schweizer, s. 1115; Lévy, s. 182. Schweizer, bir olayın kamunun bilgisine sunulmaya geçecek önemde olup olmadığının belirlenmesinde, olaya dâhil olan ilgili kişinin sübjektif değerlendirmesinin değil, basının yapacağı değerlendirmenin esas alınacağını belirtmektedir.

⁷⁹ Bächli, s. 98; Poncet, s. 86. Ancak Poncet, kamuya mutlak olarak mal olan kişilerin küçük çocuklarını, yaş küçüklüğüne bağlı korunma ihtiyaçları nedeniyle bu genellemeden ayrı tutmaktadır. Alman hukukunda bu yönde: Bartnik, s. 125. Bartnik'e göre, bir kişinin kamuya mal olduğu gerekçesiyle izinsiz fotoğrafının çekilebilmesi için çekilen fotoğrafın modern tarihi belgelemeye elverişli olması gerekir. Bu bakımdan, sırf kamuya mutlak olarak mal olmuş bir kişinin hayat arkadaşı olduğu için toplumun ilgisini çeken bir kişiyi basın ancak bu kamuya mutlak olarak mal olmuş kişi ile birlikte görüntüleyebilir.

⁸⁰ Auberson, s. 53. Yazar, çok az sayıda kişinin sırf kamuya mal olmuş kişi ile bağlantıları nedeniyle kamuya mal olmuş sayılabileceğini belirterek, bu duruma örnek olarak ABD Başkanının çocuklarını göstermektedir. Buna karşılık, sadece bir aktör veya şarkıcının çocuğu olmanın bir kişiyi kamuya mal olmuş kişi saymak için yeterli olmadığını savunmaktadır.

⁸¹ Lévy, s. 182 dn. 35.

⁸² "Davacı 2010-2011 sezonunda İspanya'nın (...) takımına transfer dünyaca ünlü bir Türk futbolcu (...) il'in babası ve aynı zamanda menajeridir. Spor kamuoyunun yakından takip ettiği bir isimdir. Bu

Kanaatimizce, bu mesele her somut olayda olayın tüm şartları göz önünde bulundurularak çözüme kavuşturulmalıdır. Kamuya mutlak olarak mal olmuş kişinin yakını olan kişi kendisi de bu kişiden bağımsız olarak kamuya mutlak olarak mal olmuş bir kişi ise, onun, yakını olduğu kişi ile bağlantılı olarak ele alınmasına gerek yoktur. Örneğin, sanatçı Rutkay Aziz'in kendisi de ünlü bir oyuncu olan kızı Doğa Rutkay bakımından durum budur. Bu durum dışında, kamuya mal olmuş kişilerin yakınları, kural olarak, sıradan (anonim) kişilerdir. Ancak bu kişiler belirli, münferit bir olay nedeniyle kamuya nispi olarak mal olmuş kişi haline de gelebilirler. Bu münferit olay öncelikle herhangi bir kişiyi kamuya nispi olarak mal edebilecek kaza veya suç gibi bir olay olabilir. Kişinin kamuya mal olmuş kişinin yakını olması ancak sıradan bir olaya önem kazandırma bakımından fark yaratabilir. Bu farklı ele alınış da ancak kamuya mal olmuş kişinin kişiliğini toplumun daha yakından tanınmasına hizmet ediyorsa anlaşılabilir. Örneğin, herhangi bir özellik arz etmeyen, adi bir hırsızlık fiilini sıradan vatandaş işlediğinde bunun haber yapılmasında toplumun korunmaya layık bir menfaati yokken, kamuya mutlak olarak mal olmuş bir kişinin yakını böyle bir fiil işlediğinde bu menfaat vardır. Zira toplumun en azından kamuya mal olmuş kişinin bu tür durumlar karşısında sergileyeceği tutumu veya yakınının bu duruma düşmesinde payı olup olmadığını öğrenmekte meşru menfaati bulunmaktadır. Buna karşılık, kamuya mal olmuş kişinin yakınının, alışveriş yaparken veya yemek yerken resminin çekilmesinde veya bunun haber haline getirilmesinde toplumun bu kişiye ilişkin meşru bir bilgilenme menfaati yoktur. Bu tür bir durumda bu kişi sıradan kişi olarak ele alınmalıdır.

SONUÇ

Kişilik haklarına yapılan müdahalenin hukuka aykırılığının değerlendirilmesi bakımından müdahaleye konu olan kişinin kamuya mal olup olmadığı büyük önem arz etmektedir. Kamuya mal olmuş kişiler hakkında toplumun bilgi almaktaki menfaati, basın yoluyla kişilik hakkı ihlallerinde bu kişilerin sıradan kişilere nazaran farklı biçimde ele alınmalarını haklı kılmaktadır.

nedenle hedef alınan kişinin normal bireylerden ayrık düşünülmesi zorunludur. Spor kamuoyunun yakında tanıdığı bir kişi de olsa, eşi ile birlikte deniz kenarında çekilmiş fotoğrafının kamunun bilgisine sunulmasında korunması gereken bir basın özgürlüğü bulunmadığı söylenebilir. Ancak, mekansal yahtılmış bir bölgede sürekli takibinin ve tacizin ürünü niteliğinde olmayan, kamuya açık bir ortamda, hileli yollarla elde edilmeyen davacı ile sevgilisinin birlikte çekiliş fotoğrafın yayınlanmasında basın özgürlüğü korunmalıdır. Bu nedenle özel hayata saldırının varlığından söz edilemeyecektir.” Yarg. HGK. 2013/2150 E., 2015/1298 K., 29.4.2015 (www.emsal.yargitay.gov.tr).

Kamuya mal olmuş kişiler; toplum hayatının (siyasî, sosyal, ekonomik, kültürel, sanatsal, bilimsel vb.) eşitli alanlarında ne çıkararak toplumun ilgisini üzerlerinde toplayan ve haklarında bilgi edinmek bakımından toplumun meşru bir menfaatinin bulunduğu kişilerdir. Kamuya mal olmuş kişi kavramı, dar olarak ele alındığında, görevleri, mevkileri, toplum içindeki yerleri veya faaliyetleri nedeniyle göz önünde olan ve toplumun üzerlerindeki ilgisinin sürekli olduğu (rneğin, siyasetçiler, önemli devlet görevlileri, şöhretli oyuncular, şarkıcılar, sporcular gibi) kişileri, diğer bir deyişle mutlak olarak kamuya mal olan kişileri ifade eder. Bununla birlikte, kavram geniş olarak ele alındığında, münferit, sıra dışı bir olaya (rneğin, bir kazaya, cinayete, yarışmaya) dâhil olmaları nedeniyle toplumun ilgisinin üzerlerinde geçici olarak toplandığı kişileri, yani nispî olarak kamuya mal olan kişileri de içine alır.

Kamuya mal olan kişileri kamuya mutlak olarak mal olanlar ile nispî olarak mal olanlar biçiminde ikiye ayırmak, tek başına, kişinin kişilik haklarının ne ölçüde korunması gerektiği meselesini zemez. Bununla birlikte, bu ayırım, ihtilâf konusu yayının yapılmasında üstün kamu yararı bulunup bulunmadığının tespitinde yardımcı olacağından, yararlıdır. Zira bu ayırım toplumun bilgi almaktaki meşru menfaatinin toplumun ilgisini çeken kişinin hem kendisine, hem de faaliyetlerine mi, yoksa sadece kişiyi gündeme getiren belirli, güncel olaya ilişkin mi olduğunu ortaya koyar.

Kamuya mal olma kavramı göreceli bir kavramdır. Bu kavram öncelikle yer bakımından görecelidir. Kişinin kişilik hakkına yapılan saldırı nerede, hangi topluluk önünde cereyan etmişse, o yerde ve o topluluk bakımından kişinin toplumda ne çıkmış, göz önünde bir kişi olup olmadığı önemlidir. Bu kavram zaman bakımından da görecelidir. nemli olan kişinin kişilik hakkına müdahale edildiği an itibariyle toplumda önce çıkmış, dikkatleri üzerinde toplayan bir kişi olup olmadığıdır.

Bir kişinin kamuya mal olması, önemli bir kamusal görev yerine getirmesinden, mesleğinde tanınmış bir kişi olması veya sivil toplum önderi olması ya da imtiyazlı bir sosyal tabakaya mensup olması gibi nedenlerle toplumda ne çıkmasından yahut toplumun olumsuz duygularını üzerinde toplayarak toplumsal hafızada yer etmesinden kaynaklanabilir. Öte yandan, esasen sıradan kişi niteliğinde olan bazı kişilerin güncel, sıra dışı bir olayla toplumun dikkatini geçici olarak üzerlerine çekmeleri de mümkündür. Kamuya mal olmuş kişilerin yakınları ise, kendi bireysel özellikleri veya ilgi çekici faaliyetleri ile toplumda ne çıkmadıkça, sırf kamuya mal olmuş bir kişinin yakını olmakla kamuya mal olmuş olmazlar.

KAYNAKÇA

- ACABEY, Mehmet Beşir: “*Basın Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı*”, Journal of Yaşar University, 2013, Cilt: 8, Özel Sayı, s. 1-54.
- AEBİ-MÜLLER, Regina: *Personenbezogene Informationen im System des zivilrechtlichen Persönlichkeitsschutzes, unter besonderer Berücksichtigung der Rechtslage in der Schweiz und in Deutschland*, Bern 2005.
- AUBERSON, Géraldine: *Personnalités publiques et vie privée, Etude de droit privé suisse à la lumière du droit américain*, Schulthess Verlag, Zürich 2013.
- AKİPEK, Jale/AKINTÜRK, Turgut/ATEŞ, Derya: *Türk Medenî Hukuku, Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, 13. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2016.
- BADDELEY, Margareta: “*Le sportif, sujet ou objet? – La protection de la personnalité du sportif*”, ZSR 1996 II s. 135 vd.
- BARTNİK, Marcel: *Der Bildnisschutz im deutschen und französischen Zivilrecht*, Mohr Siebeck Verlag, Tübingen 2004.
- BIANCHI DELLA PORTA, Manuel: “*Information sur les personnalités, personnalisation de l’information: où sont les limites?*” sic! 2007, s. 507-520.
- BONDALLAZ, Stéphane: *La protection des personnes et de leurs données dans les télécommunications*, Schulthess Verlag, Zürich 2007.
- DESCHENAUX, Henri/STEINAUER, Paul-Henri: *Personnes physiques et tutelle*, 4. éd., Stämpfli Verlag, Berne 2001.
- DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan: *Türk Özel Hukuku Cilt II, Kişiler Hukuku*, 17. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2016.
- EGLOFF, Willi: “*Dokumentarspiel, öffentliches Informationsinteresse und Persönlichkeitsschutz*”, ZBI 1982, s. 53-69.
- GÖTTING, Horst-Peter/SCHERTZ, Christian/SEITZ, Walter (Hrsg.): *Hanbuch des Persönlichkeitsrechts*, Beck Verlag, München 2008.
- HAUSHEER, Heinz/AEBİ-MÜLLER, Regina: *Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches*, Stämpfli Verlag, Bern 2005.
- KARA-KILIÇARSLAN, Seda: *Kişilik Hakkına Saldırıda Üstün Nitelikte Özel ve Kamusal Yarar*, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2015.
- KARABAĞ BULUT, Nil: “*Basın Özgürlüğü ile Özel Yaşama Saygı Gösterilmesi Hakkı Arasında Kurulacak Dengenin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin von Hannover v. Almanyaya Vakasına İlişkin 24 Haziran 2004 Tarihli Kararı Işığında Değerlendirilmesi*”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, C. II, İstanbul 2010, s. 1055-1112.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.: *Şeref Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukuksal Sorumluluk*, 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2016.
- LÉVY, Vanessa: *Le droit à l’image*, Schulthess Verlag, Zurich 2002.

- MORAND, Anne-Sophie: “*Die Person der Zeitgeschichte*”, Medialex 2015, s. 49-56.
- NEUMANN-DUESBERG, Horst: “*Bildberichterstattung über absolute und relative Personen der Zeitgeschichte*”, JZ 1960, s. 114-118.
- OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe: *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, 14. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 2014.
- ÖZEL, Sibel: *Uluslar arası Alanda Medya ve İnternette Kişilik Hakkının Korunması*, 2. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2004.
- PARLAK-BÖRÜ, Şafak: *Fotoğraf Üzerindeki Haklar*, Turhan Kitabevi, Ankara 2013.
- PONCET, Charles: “*La presse sur le lit de Procuste des personnages publics*”, Medialex 2005, s. 82-91.
- REİSOĞLU, Safa: “*Basın Özgürlüğü ve Kişilik Haklarının Korunması*”, Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan, Beta Yayınevi, İstanbul 2008, s. 295-318.
- RIEBEN, Laurent: “*La protection de la personnalité contre les atteintes par voie de presse au regard des dispositions du Code civil et de la loi contre la concurrence déloyale, jurisprudences choisies*”, SJ 2007 II, s. 199-232.
- RIEMER, Hans Michael: *Personenrecht des ZGB – Studienbuch und Bundesgerichtspraxis*, 2. Aufl., Stämpfli Verlag, Bern 2002.
- SCHWEİZER, Rainer J.: “*Privatsphärenschutz von Personen des öffentlichen Lebens*”, AJP 1994 s. 1114-1120.
- SEROZAN, Rona: *Medenî Hukuk, Genel Bölüm/Kişiler Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.
- ŞEN, Ersan: *Devlet ve Kitle İletişim Araçları Karşısında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması*, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul 1996.
- TANDOĞAN, Haluk: “*Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla Olan İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması*”, AÜHFD., Y.1963, C.XX, S.1-4, s. 1-36.
- TEİTLER, Mirjam: *Der rechtskräftig verurteilte Straftäter und seine Persönlichkeitsrechte im Spannungsfeld zwischen öffentlichem Informationsinteresse, Persönlichkeitsschutz und Kommerz*, Schulthess Verlag, Zürich 2008.
- WERLY, Stéphane: “*Le droit à l’image des personnages publics*”, Communication, Vol. 27/1 2009, s.198-219.
- WERRO, Franz: “*Chronique de la jurisprudence 2000 et 2001 – Le droit de la personnalité*”, Medialex 2002, s. 51-54.
- WERRO, Franz/SCHMİDLİN, Irène: “*La protection de la personnalité et les médias: une illustration de la rencontre du droit civil et du droit constitutionnel*”, Droit civil et Convention européenne des droits de l’homme, Zurich 2006, s. 161 vd.